

Maak Samen Tijd Vrij

Verken je lokale
situatie en context

Schakel 2: Verken je lokale situatie en context

Inhoud

VELDTEKENING.....	3
BEVRAGINGEN.....	4
INDIVIDUEEL.....	4
STOELENDANS GESPREK	4
FOCUSGESPREK	6
BELEVINGSONDERZOEK	7
COMMUNITY MAPPING	8
WANDELEND VERKENNEN.....	8

VELDTEKENING

Doelstelling: het uittekenen van het sociale en vrijetijdslandschap

Doelgroep: lokale trekker en/of kinderen en jongeren in jeugdhulp

Door de verschillende actoren letterlijk in kaart te brengen, kan je bepaalde zaken zichtbaar maken die je anders misschien zouden ontsnappen. Welke faciliteiten liggen toch dichterbij of verder weg dan eerst gedacht? Welke locaties zijn makkelijker te bereiken voor welke groepen? Ken je alles of zijn er blinde vlekken waar sommige partners nog nooit van gehoord hadden?

Start met het maken van een lijst van **alle relevante aanbieders en vrijetijdskansen** in je buurt, gemeente, stad of regio. Denk hierbij aan de jeugd-, sport- en cultuurverenigingen, de bib, parken waar jongeren graag naartoe gaan, het skatepark, ... Probeer alles te verwerken waar kinderen, jongeren en de voorzieningen interesse in zouden hebben. De opsomming op zich kan al interessant zijn, zeker naar mate het project verder vorm of een specifieke focus krijgt.

Je kan nog een stap verder gaan en de informatie ook **visueel verwerken en op een kaart plaatsen**. De kaart vormt later een instrument waarmee je de leefwereld en beleving van kinderen en jongeren in de jeugdhulp kan capteren. Zij kunnen met de kaart mee analyses voeren over hun omgeving en input leveren binnen het traject. Je kan hier ook kiezen om samen met hen de kaart te maken of er een tweede met hen te maken. Voor meer uitleg hierover, zie fiche 'belevingsonderzoek'.

De kaart vormt een **gesprekstarter** binnen je stuurgroep, om elkaar en het bredere aanbod en context te leren kennen. Niet iedereen kent de gemeente of stad waarin die werkt even goed. Ook voor hen is dit vaak boeiende informatie. Deze lijst en kaart is geen finaal product. Probeer het als een werkmiddel en levend iets te zien. Kom je doorheen je project een nieuwe categorie tegen waar je zelf nog niet had bij stil gestaan, neem je veldtekening er dan terug bij en vul aan.

Visualisering via Mymaps

Om dit visueel helder te krijgen, werken we met My Maps van Google Maps. Voor mensen die minder visueel zijn aangelegd, geen nood. Om te werken met dit "programma", moet je eerst een bestand, zoals bijvoorbeeld een Excel-bestand, aanleveren als basis om de kaart aan te maken. Je hebt dus ook in deze vorm een overzicht van alle relevante actoren en plaatsen. Voor meer info over hoe je dit concreet in My Maps kan doen, mail naar bert.delville@bataljong.be.

3 tips:

1. Je moet dit natuurlijk niet alleen doen. Werk je met een stuurgroep, dan kan je bijvoorbeeld een aanzet maken en de groep aanvullingen laten geven. Betrek mensen die misschien een andere invalshoek hebben of een ander netwerk.
2. Bestaan er al goede kaarten, doe dan geen dubbel werk. Ga eventueel wel op zoek naar de hiaten, zoals een jeugdhulpkaart voor jeugdwerkers zoals Gent maakte (voorbeelden geven).
3. Zie het als een werkinstrument, niet als een vaststaand feit. De "kaart" is een middel om verder mee aan de slag te gaan.

Meer lezen

- <http://kids-gids.be/index.php/fiche/een-sociaal-ruimtelijke-databank-maken/>
- De Brauwere, G., Vanthuyne, T., Lescrauwaet, A. & De Haene, J. (2020) Van plek naar gedeelde Wij~K. Stadsontwikkeling in dialoog met haar diverse bewoners. Antwerpen: Garant

BEVRAGINGEN

Om te weten wat er echt leeft, welke drempels er heersen, hoe bepaalde initiatieven ervaren en beleefd worden, kan je niet anders dan in gesprek gaan met mensen. Je kan dat op verschillende manieren doen. Wij schuiven er hier een drietal naar voor, uiteraard zijn ook andere gespreksvormen mogelijk.

INDIVIDUEEL

Doelstelling: Ga in gesprek met de verschillende stakeholders. Dit kan één op één of in kleine groepen.

Doelgroep: kinderen en jongeren in jeugdhulp / praktijkwerkers / ouders / ...

Om te weten welke veranderingen en projecten gewenst zijn, heb je natuurlijk **grondige inzichten nodig** in de noden, wensen, dromen en perspectieven van je doelgroep.

De kinderen en jongeren in voorzieningen zijn vanzelfsprekend de voornaamste doelgroep waar we aan denken. Maar daarnaast zijn er nog andere actoren die we in dit lijstje zeker niet mogen vergeten. De begeleiders en praktijkwerkers in voorzieningen werken dag in en dag uit met de jongeren en hebben net iets meer afstand tot de situatie om goed in te schatten wat de uitdagingen en problemen zijn. Zij zijn bij initiatieven en projecten ook degene die het moeten uitvoeren of die je nodig hebt als bondgenoot. Hun zicht op de zaken en ook hun blik op wat mogelijk en wenselijk is, is enorm relevante informatie. Aanvullend zijn er nog de ouders van de kinderen en jongeren. Deze groep is niet in elke context of bij elke voorziening een relevante groep, maar in sommige situaties spelen ze een belangrijke rol in het leven van de kinderen en jongeren en vormen ze een belangrijke factor in deze vrijetijdspuzzel. Als laatste heb je ook de groep van vrijetijdsaanbieders. Hun perspectief is een belangrijke aanvulling om zicht te krijgen op het enthousiasme en bereidheid om toenadering te zoeken tot je centrale doelgroep.

Zorg voor een **veilige setting** bij deze gesprekken. Hoe je het gesprek concreet vormgeeft, is afhankelijk van de doelgroep en leeftijd. Gebruik eventueel **visuele hulpmiddelen** om het gesprek op gang te helpen, zoals een veldtekening (zie tool hiervoor) of combineer de bevraging met een fysieke verkenning (zie tool verder).

3 tips:

1. Voor een concreet voorbeeld van een uitgewerkte vragenlijst, kunnen we inspiratie vinden in de trajecten van Schoten en Leuven. Je kan mailen naar bert.delville@bataljong.be om dit voorbeeld te ontvangen.
2. Denk goed na over wie de gesprekken voert met de kinderen en jongeren in voorzieningen: wil je de veiligheid van begeleider of durf je te gaan voor een externen, waardoor het misschien als belangrijker of specialer wordt ervaren?
3. Zorg voor een veilige ruimte, waar je niet gehaast bent en niet gestoord wordt.

Meer lezen

- <https://www.gezondleven.be/files/gezondheidsbevordering/Gezond-Leven-2018 -Eerste-hulp-bij-...-interviews.pdf>
- <https://soc.kuleuven.be/ceso/prijsociologie/lesmaterialen/sociaalwetenschappelijk-onderzoek.pptx>

STOELENDANS GESPREK

Doelstelling: Input verzamelen bij jongeren met jeugdhulpervaring.

Doelgroep: jongeren

Met deze methodiek kan je **met jongeren in gesprek gaan** over hoe zij hun vrije tijd beleven. De actieve kant van de methodiek zorgt voor voldoende luchtige momenten, waardoor je als begeleider de kans hebt om in te pikken op of dieper in te gaan op sommige onderwerpen.

Maak een kring van stoelen en zorg ervoor dat er één stoel minder is dan dat er deelnemers zijn. In het midden van de cirkel leg je een stapeltje met de stellingen. Alle jongeren nemen plaats op een stoel. De jongere die geen plaats heeft op een stoel zet zich in het midden van de cirkel. Hij/zij trekt een stelling uit de stapel en leest deze luidop voor.

Alle jongeren die zich bij de stelling aansluiten springen recht en zoeken een nieuwe plaats. De jongere in het midden van de cirkel probeert ook een plaats te bemachtigen zodat een andere jongere geen zitplaats meer heeft. De jongere zonder zitplaats zet zich in het midden van de cirkel voor de volgende stelling.

Neem na elke stelling de **tijd om te luisteren** bij de jongeren waarom zij het al dan niet eens waren met de stelling. We focussen op een open gesprek en respect voor de mening van een ander.

Je kan deze methodiek ook **samen met jongeren voorbereiden**. Laat hen op voorhand of tijdens een kennismakingsmoment zelf stellingen bedenken en noteren.

Voorbeelden van stellingen:

- “Ik maak graag tijd vrij voor hobby’s.”
- “Ik wil altijd alles winnen! Verliezen is niks voor mij.”
- “Pintjes drinken op café? Niet zo tof! Geef mij maar de nachtwinkel & een gezellig parkje!”
- “Een film kijken of een uurtje sporten? Film kijken SO-WIE-SO!”
- “Toen ik in het middelbaar zat kon ik zonder problemen na school blijven hangen met m’n vrienden in het park.”
- “Een concert van mijn favoriete artiest: klikken, ticket betalen EN GO!”
- “In mijn vrije tijd hang ik liever in m’n zetel dan naar buiten te gaan.”
- “We gaan samen met de voorziening naar de paasfoor & we komen drie klasgenoten uit school tegen... AWKWARD...”
- “Ik zweet me graag te pletter tijdens het sporten.”
- “Ik ben de danser op een fuif.”
- “Vrije tijd moet je verdienen. Mijn ‘uitje’ werd me dan ook af en toe ontnomen als ik m’n taakjes niet had afgewerkt.”
- “Ik kan overal in Kortrijk rondhangen zonder dat ik me ongemakkelijk moet voelen.”
- “Ik ben op stap met mijn IB. Zij komt een vriendin tegen die de vraag stelt wat we aan het doen zijn, waarop zij antwoordt: ik ben aan ‘t werk...”
- “‘s Avonds uitgaan, ‘s morgens werken? VOOR MIJ GEEN PROBLEEM!”
- “Er is ruimte voor een duurdere activiteit.”
- “Ik sta liever aan de zijlijn te genieten tijdens een fuif.”
- “Op een moment dat ik me niet goed voel word ik door m’n begeleiding gepusht om toch deel te nemen aan een activiteit.”
- “Het ‘gepush’ van de begeleiding ervaar ik als iets positiefs!”
- “De begeleiding begrijpt wanneer ze me moeten motiveren om buiten te komen of net wanneer ze me met rust moeten laten.”

3 tips:

1. Zorg voor een informeel momentje vooraf om de groep de kans te geven elkaar wat te leren kennen. Bijvoorbeeld samen eten, en nog beter ook samen eten maken.
2. Zorg voor een goede afwisseling tussen luchtige en zwaardere stellingen
3. Een moment nadien waarop je nog wat kan napraten is een grote meerwaarde. Bijvoorbeeld een kampvuurmomentje, een momentje in het lokale jeugdhuis, ...

FOCUSGESPREK

Doelstelling: Maak samen met de stakeholders een omgevingsanalyse door in groep in gesprek te gaan. Vanuit enkele gerichte topics wordt als groep samen gedebatteerd en uitgewisseld over eigen ervaringen, visies en opinies.

Doelgroep: kinderen en jongeren in jeugdhulp / praktijkwerkers

Het focusgesprek is één van de meest gebruikte onderzoeksmethoden in kwalitatief onderzoek. Het focusgesprek is een **groepsgesprek waarin gefocust wordt op een aantal gerichte topics**. Binnen Maak Samen Tijd Vrij is een focusgesprek een bruikbare tool om vaststellingen uit de veldtekening uit te diepen, om vat te krijgen op wat de lokale context typeert en uniek maakt.

Zie een focusgesprek dus niet als een interview met meerdere mensen tegelijk, maar stimuleer **onderlinge interactie**. Laat deelnemers op elkaar reageren en aanvullen.

Een focusgroep heeft idealiter tussen de 5 en de 12 deelnemers en duurt 1,5 à 2 uur. Heb je meer topics of voel je dat er na die 2 uur nog veel discussiemateriaal open ligt, plan dan bij voorkeur een tweede moment in eerder dan het gesprek te verlengen.

Een focusgesprek is een sterk verbale methodiek en daardoor zeker niet voor iedereen de makkelijkste. Zorg dus dat je **voldoende alternatieven** gebruikt, om minder mondige deelnemers te laten participeren (bvb. via post its laten reageren op bepaalde stellingen) en zorg voor een goede moderatie, waarbij gezorgd wordt dat iedereen aan bod kan komen.

3 tips:

1. Speel in op bestaande overlegstructuren en manieren van samenkomen in de voorziening, zowel voor personeel als de jongeren.
2. Bereid de focusgroep goed voor, maar hou op het moment zelf voldoende flexibiliteit om in te spelen op topics die aan bod komen.
3. Gebruik een focusgesprek niet als enige methodiek, maar vul die aan met andere (minder talige) methodieken.

Meer lezen

<https://www.gezondleven.be/files/gezondheidsbevordering/Gezond-Leven-2018 -Eerste-Hulp-Bij- - focusgroepen.pdf>

BELEVINGSONDERZOEK

Gesprekken zijn bijzonder belangrijke bronnen van informatie. Toch blijkt een klassieke babbel of interview niet altijd de nodige informatie op te leveren, of bots je op drempels in je gesprek. Daarom is belevingsonderzoek een belangrijke en complementaire tool om de lokale situatie en de leefwereld van de betrokken kinderen en jongeren in beeld te krijgen.

Doelstelling: Via belevingsonderzoek peilen we naar ervaringen en belevingen van kinderen en jongeren in de jeugdhulp (en van hun begeleiders) via creatieve methodieken. Met deze vorm van onderzoek spelen we meer in op alternatieve vormen van expressie, om zo tot meer ervaringsgerichte data te komen.

Doelgroep: kinderen en jongeren in de jeugdhulp/vrijwillige vrijetijdswerkers

Bij de klassieke onderzoeksmethoden, zoals het interview of een focusgesprek, polsen we traditioneel naar meningen en visies. “Wat vind je van die actie?” “Welke drempels denk je dat er zijn?” Voor kinderen en jongeren is het veel moeilijker om een heldere mening te formuleren. Denk maar aan de vraag “Waarom vind je turnen leuk?”, daarop komen vaak niet meer antwoorden dan “gewoon, omdat je dan veel mag bewegen” bijvoorbeeld. Dat komt omdat meningen gevormd worden door het samenbrengen van verschillende ervaringen en gevoelens. Als volwassene heb je dus een bredere ervaringsbasis waaruit je kan putten om een mening uit te distilleren.

Belevingsonderzoek maakt het mogelijk om veel meer te **peilen naar de ervaringen**, in plaats van naar meningen. Dat doen we door in de aanpak in te zetten op **verschillende zintuigen en talenten**. Werken met kaarten, wandelingen of via fotografie. We polsen naar wat kinderen en jongeren doen, wanneer en waar ze bepaalde dingen tegenkomen en hoe ze zich voelen in bepaalde situaties.

Belangrijk hierbij is dat je de **‘juiste’ vragen** stelt. Als je vraagt aan een kind wat ze graag in de buurt of aan de instelling zouden willen, zal een pretpark, zwembad,... vaak naar voor komen. Vraag je wat ze denken dat de buurt nodig heeft, of wat zinvol is voor iedereen, komen ze tot veel genuanceerdere antwoorden. Hier geldt dat er geen foute antwoorden zijn, enkel verkeerde vragen.

De 2 volgende tools (community mapping en wandelend verkennen) zijn voorbeelden van belevingsonderzoek.

Noot: Belevingsonderzoek wordt hier ingevuld vanuit wetenschappelijk onderzoek en niet als individueel ‘diagnostisch’ onderzoek, zoals dat binnen de psychologie gehanteerd wordt. De basisidee is echter wel gelijk: we vertrekken vanuit beleving en ervaring om informatie te verkrijgen.

3 tips:

1. Wees niet bang om te experimenteren met de methodieken. Kinderen en jongeren voelen snel aan of je oprecht naar hen wil luisteren – zelfs als de methodiek dan misschien niet helemaal juist zit.
2. Als kinderen en jongeren de vraag of opdracht anders lijken in te vullen, ligt dat vooral aan de vraag. Durf doorgaan op wat kinderen en jongeren dan toch antwoorden, ook al is het niet meteen wat je verwachtte. Stel je vraag nadien op een andere manier.
3. Zet belevingsonderzoek niet alleen in om te verkennen en onderzoeken wat er leeft, maar gebruik dat ook om oplossingen te ontwerpen, om samen met kinderen en jongeren prioriteiten te bepalen,... Zet kinderen en jongeren dus mee aan het stuur van het hele proces.

Meer lezen:

- <https://bataljong.be/belevingsonderzoek>
- www.kids-gids.be
- <https://k-s.be/aanbod-/participatietrajecten-belevingsonderzoek/>

COMMUNITY MAPPING

Doelstelling: input van kinderen en jongeren in jeugdhulp verzamelen (voortbouwend op een veldtekening)

Doelgroep: kinderen en jongeren in jeugdhulp

In een vorige tool, de veldtekening, lichten we de relevantie toe van verschillende actoren, voorzieningen, fysieke plaatsen, diensten, ... in kaart te brengen. Dit kan op zich al dingen naar boven brengen of tonen wat je ervoor nog niet zag. Verder kan zo'n vrijetijdskaart dienen als een basis om gesprekken en verdere analyses te voeren. Het vormt daarbij een instrument om de leefwereld en beleving van kinderen en jongeren in de jeugdhulp beter te begrijpen. Zij kunnen met de kaart mee analyses voeren over hun buurt en hun ervaringen daarin.

Er staat al heel wat aangeduid op de kaart. Via gesprekken met de kinderen en jongeren, kan je dit verder aanvullen. Zijn er dingen die ontbreken? Plekken die tot nu toe nog niet gekend waren of waar je niet aan gedacht had? Daarnaast kan je de kaart ook aanvullen met kwalitatieve, beschrijvende informatie: hoe beleeft de jongere een bepaalde plek, wat is de sfeer, waar komen ze graag en waar minder, ...? Zo kan je de beleving in beeld brengen en deel van de kaart laten worden.

Je kan hier kiezen om een redelijk afgewerkte kaart te gebruiken of om de kaart samen met de jongeren op te bouwen. Een ander alternatief is van een witte pagina te vertrekken en hen te vragen de kaart volledig zelf te schetsen en in beeld te brengen (bvb. met de vraag "teken je buurt eens" of "teken de weg van waar je woont naar school of naar je hobby's). Het gesprek bij de tekening is van belang. Vraag door op wat wel en niet getekend wordt en waarom. Zo creëer je een neerslag van de "mentale kaarten" van deelnemers. In die mentale kaart zitten immers nuances, ervaringen en belevingen, die bij een voorgemaakte kaart niet naar boven zou komen. Het is niet altijd belangrijk hoe ver iets exact is, maar wel hoe ver het aanvoelt voor de jongeren. Of welke dingen gewoonweg vergeten worden, omdat het niet voldoende gekend is.

3 tips:

1. De kaart is geen finaal product. Probeer het als een werkmiddel en levend iets te zien. Kom je doorheen je project een nieuwe categorie tegen, waar je zelf nog niet had bij stil gestaan, neem je veldtekening er dan terug bij en vul aan.
2. Voeg visuele elementen toe: een kaart alleen kan soms te abstract zijn om de beleving toe te voegen. Foto's maken het meer herkenbaarder en makkelijker voor kinderen en jongeren hun ervaringen er aan toe te voegen.
3. Om het nog minder abstract te maken, kan je ook vanaf nul beginnen en wandelend met de kinderen en jongeren de kaart vorm geven. Dit lichten we graag toe als volgende tool.

Meer lezen

- https://nl.wikipedia.org/wiki/Mentale_kaart
- <https://mentalmap.org/e-library/>

WANDELEND VERKENNEN

Doelstelling: input van kinderen en jongeren in jeugdhulp verzamelen (voortbouwend op een veldtekening)

Doelgroep: kinderen en jongeren in jeugdhulp

Een **meer dynamische, actievere manier** om meer informatie te verzamelen over de belevingen en ervaringen van kinderen en jongeren over hun vrijetijdsbesteding, is met hen op wandel gaan in hun buurt en omgeving.

Je kan hen vragen om je te begeleiden doorheen hun gemeente, zodat de jongeren of kinderen de plaatsen kunnen tonen waar zij aan denken. Ze kunnen de plaatsen tonen waar ze graag komen en comfortabel zijn. Maar ook aangeven waar ze minder komen of niet zo graag zijn. Als leidraad voor de gesprekken die je voert tijdens de wandeling, kan je vragen gebruiken zoals hierboven in tool *community mapping* geformuleerd.

Een online tool die je kan gebruiken om informatie uit de wandelingen te kapteren, is [Lomap](#). Lomap is een smartphone-app en fotografielool waarmee vooral kinderen en jongeren op een laagdrempelige en intuïtieve manier, door het toevoegen van kleurcodes en icoontjes, hun meningen en ervaringen kunnen geven. Dit kan breed gaan over hun stad of gemeente, of in dit geval over hun vrijetijdsbeleving. Door middel van deze fotoapplicatie geven ze in woord en vooral beeld hun visie op wat zij goed vinden aan hun buurt, maar ook wat zij als pijnpunten of problemen ervaren. Deze gratis beschikbare app (op dit moment enkel voor Android toestellen) is een heel makkelijk instrument waar je zowel individueel of in groep samen met een begeleider mee aan de slag kan. Lomap werd ontwikkeld door BEAM, het multimedialabo van JES. Alle informatie over hoe je hier concreet mee aan de slag moet, kan je vinden op de website van de applicatie: [lomap.be](#).

3 tips:

1. Een andere tool om mee aan de slag te gaan is Photovoice. Dit is een minder verbale tool en zo laagdrempeliger: <https://demos.be/kenniscentrum/methodiek/photovoice>
2. Wandel in kleine groepjes, zodat iedereen zich comfortabel voelt om zijn of haar verhaal te doen. Samen kunnen ze ook elkaars verhaal versterken, aanvullen of juist tegenspreken, wat voor interessante inzichten kan zorgen. Iedereen beleeft zijn of haar omgeving anders.
3. Je kan op voorhand, op basis van eventueel al eerdere brede gesprekken, de wandelingen al een thema geven, zoals sport. Dit maakt het voor de kinderen en jongeren ook concreter en makkelijker soms om hun verhaal te doen.

